

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΜΑΪΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ (ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ) - ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ (ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- Κόμμα του Γ. Θεοτόκη
- Προσωρινή Κυβέρνηση της Κρήτης (1905)
- Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση, τη λέξη Σωστό, αν η πρόταση είναι σωστή, ή Λάθος, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- Το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα δεν προέκυψαν ταξικά κόμματα στην Ελλάδα.
- Ο Ελευθέριος Βενιζέλος παραιτήθηκε από τη θέση του ως Υπουργού Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας στις 18 Μαρτίου 1901.
- Τον Φεβρουάριο του 1913 πραγματοποιήθηκε η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.
- Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων κλόνισε την εθνική οικονομία.
- Οι προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης να αποτρέψει την κρίση του 1932 εξάντλησαν τα αποθέματα της χώρας σε χρυσό και συνάλλαγμα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφέρετε τους φορείς οργάνωσης της παλιννόστησης (μονάδες 7) και τις συνθήκες που βρήκαν οι πρόσφυγες του πρώτου διωγμού (1914-1918), όταν επέστρεψαν στις εστίες τους (μονάδες 6).

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Ποια εμπόδια αντιμετώπισε η αστική αποκατάσταση των προσφύγων κατά τη δεκαετία του 1920;

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε:

- στην ασάφεια του ελληνικού συντάγματος του 1864, ως προς την ανάθεση της εντολής για σχηματισμό κυβέρνησης, και στο πρόβλημα που αυτή προκαλούσε (μονάδες 8)
- στη ρύθμιση με την οποία επιχειρήθηκε η επίλυση του προβλήματος (μονάδες 10) και στις συνέπειές της στο κοινοβουλευτικό σύστημα (μονάδες 7).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Λίγες μέρες μετά το όργιο της εκλογικής νοθείας, στις 29 Ιουνίου 1874, τυπώνεται στην εφημερίδα Καιροί το πολιτικό Κατηγορώ του Χαρίλαου Τρικούπη, υπό τον οικείο πλέον τίτλο «Τις ππαίει;». [...] [Σύμφωνα με τον Τρικούπη] αποκλειστικός υπεύθυνος της παρατεταμένης πολιτικής κρίσης που μαστίζει τον τόπο είναι ο θρόνος, «το στοιχείον εις το οποίον διά της διαστροφής των συνταγματικών ημών θεσμών συνεκεντρώθη ολόκληρος η εξουσία». Ο Τρικούπης αποδοκιμάζει οποιαδήποτε άλλη εκδοχή, που θα επέριπτε ευθύνες στο λαό ή στα πολιτικά κόμματα: για το Μεσολογγίτη πολιτικό, το μεν έθνος βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα «της υποταγής εις την αυθαιρεσίαν ή της επαναστάσεως», οι δε πολιτικοί είναι ανίκανοι να αντικρούσουν τον απόλυτα μοναρχικό τρόπο διακυβέρνησης που έχει επιλέξει το στέμμα, εκτός από αυτούς που συνηγορούν και υποθάλλουν τη βασιλική αυταρχικότητα.

Η αιχμηρή πολιτική θέση του Τρικούπη ολοκληρώνεται με το εξής συμπέρασμα: ο σχηματισμός κυβερνήσεων πλειοψηφίας και η διαμόρφωση δικομματικού συστήματος είναι η μόνη θεραπεία της νόσου, αυτή που απομακρύνει το έθνος από την επαναστατική, λανθασμένη και ριψοκίνδυνη, κατά την άποψή του, προοπτική.

Ν. Μαρωνίτη, «Η εποχή του Γεωργίου Α΄. Πολιτική ανανέωση και αλυτρωτισμός», Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 14.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Όπως πλήρης υπήρξεν ο προς τα δικαιώματα λαού περί την εκλογήν των βουλευτών σεβασμός της κυβερνήσεώς μου, ούτως ενδελεχής θέλει είσθαι η παρ' εμού αναγνώρισις των από γράμματος και του πνεύματος του συντάγματος στηριζομένων προνομίων των εκλεκτών του Έθνους. Αι προνομία αύται της Βουλής ανταποκρίνονται προς καθήκοντα επιβαλλόμενα εις αυτήν. Απαιτών ως απαραίτητον προσόν των καλουμένων παρ' εμού εις την κυβέρνησιν του τόπου την δεδηλωμένην προς αυτούς εμπιστοσύνην της πλειονοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους, απεκδέχομαι* ίνα η Βουλή καθιστά εφικτήν την ύπαρξιν του προσόντος τούτου, ου άνευ αποβαίνει αδύνατος η εναρμόνιος λειτουργία του πολιτεύματος.

*απεκδέχομαι: προσδοκώ.

Βασιλικός λόγος στη Βουλή, 11 Αυγούστου 1875, στο Βιβλίο μαθητή Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ΄ Τάξη ΓενικούΛυκείου, Αθήνα, ΙΤΥΕ «Διόφαντος», 2015, σ. 79.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στις νομοθετικές ρυθμίσεις του 1870-1871 και του 1917 για την επίλυση του αγροτικού ζητήματος στην Ελλάδα, και ειδικότερα:

- α. στους στόχους και το περιεχόμενο των ρυθμίσεων (μονάδες 15)
- β. στην υλοποίησή τους (μονάδες 10).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Οι λόγοι που ωθούν την κυβέρνηση Κουμουνδούρου στη σημαντική αυτή θεσμική μεταβολή είναι πολλαπλοί.

α) Λόγοι οικονομικοί: Με την αγροτική μεταρρύθμιση του 1871 το κράτος επιχειρεί να επαυξήσει τα δικά του έσοδα από τα ποσά της εξαγοράς, όπως και των τραπεζών και των εμπορικών ομάδων, καθώς έρχεται να ενισχύσει τις φυτείες και το μικρό ή μεσαίο οικογενειακό κλήρο. Με την επέκταση των εξαγωγών του

αγροτικού προϊόντος των φυτειών, οι εμπορικές ομάδες θα δουν μια ταχεία ανάπτυξή τους, ενώ ταυτόχρονα θα ενισχυθεί ο ρόλος τους στη δανειοδότηση των τρεχουσών αναγκών των νέων τώρα μικροπαραγωγών.

Με την παραχώρηση της δημόσιας γης, το κράτος θα στερηθεί το 25% της ακαθάριστης παραγωγής, αλλά θα αποκτήσει νέες πηγές εσόδων, τους φόρους και τους δασμούς, που θα επιβληθούν στο αυξημένο τώρα αγροτικό προϊόν των φυτειών, καθώς θα έχουμε μια επέκταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και αύξηση της παραγωγής.

β) Λόγοι κοινωνικοί: Αν και δεν υπάρχει κάποιο συγκροτημένο κίνημα ακτημόνων, οι καταπατήσεις των εθνικών και εκκλησιαστικών γαιών εκ μέρους μη κληρούχων ή μικροϊδιοκτητών σε διάφορες περιοχές της χώρας, ιδιαίτερα στην Πελοπόννησο, που δημιουργούν εστίες εντάσεων, συνηγορούν για την προικοδότηση αυτών των κοινωνικών ομάδων με «λαχίδια»* εθνικής γης. [...]

Το όλο εγχείρημα μπορούμε να το δούμε ως ένα μέρος της όλης προσπάθειας του Α. Κουμουνδούρου, που αγκαλιάζει την περίοδο 1860-1880 και αποσκοπεί με την ανάπτυξη της γεωργίας [...] στην προώθηση της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα.

*λαχίδια: τεμάχια γης.

Θ. Καλαφάτης, «Η αγροτική οικονομία. Όψεις της αγροτικής ανάπτυξης», Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 72.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Πρόθεση των Φιλελευθέρων ήταν να ενισχύσουν το εθνικό φρόνημα των χωρικών, βασικής πηγής οπλιτών για τους επερχόμενους πολέμους, αλλά και να ενισχύσουν την έλξη που ασκούσε το ελληνικό εθνικό πρόγραμμα μεταξύ των ποικίλων χριστιανικών πληθυσμών της Βόρειας Ελλάδας. Η ρητή υπόσχεση μιας εκτεταμένης αγροτικής μεταρρύθμισης εντάσσεται στην πολιτική αυτή, η οποία είχε άμεσα θετικά αποτελέσματα και προς τις δύο κατευθύνσεις. Αρχικά, η απαλλοτρίωση των τσιφλικιών (ειδικώς βεβαίως των χριστιανών γαιοκτημόνων) προβλεπόταν να γίνει εκουσίως, με διάφορα προγράμματα χρηματοδότησης των ακτημόνων αγοραστών και με αργούς ρυθμούς. Η όξυνση, όμως, των ενδοαστικών συγκρούσεων και ο Διχασμός του πολιτικού κόσμου έσπρωξε την Κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης να υιοθετήσει ένα πιο ριζοσπαστικό πρόγραμμα υποχρεωτικής απαλλοτρίωσης.

Σ. Δ. Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία. Τα όρια του μοντέλου αγροτικής ανάπτυξης του 19ου αιώνα», στο Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2009, σ. 219.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Η λύση που επελέγη ήταν η αναπαραγωγή, στη Βόρειο Ελλάδα, του νοτιοελλαδικού κοινωνικού προτύπου, το οποίο στηριζόταν στη μικρή ιδιοκτησία και την οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση. Το πρότυπο αυτό είχε αποδειχτεί αρκετά επιτυχημένο, αν όχι από οικονομική οπωσδήποτε από πολιτική άποψη, καθώς είχε συμβάλει [...] στη σταθεροποίηση της κρατικής εξουσίας και του πολιτεύματος.

Η διανομή γης ήταν το κυριότερο όπλο που διέθετε το ελληνικό κράτος προκειμένου να νομιμοποιήσει την κυριαρχία του στη Βόρειο Ελλάδα. [...]

Η αγροτική μεταρρύθμιση άρχισε τελικά να υλοποιείται από το 1923 και ύστερα [...]. Η γη που διένειμε τότε το κράτος ανήκε προηγουμένως κυρίως σε Τούρκους και Βουλγάρους που είχαν αποχωρήσει, στο πλαίσιο της ανταλλαγής των πληθυσμών, αλλά και σε έλληνες μεγαλογαιοκτήμονες.

Α. Φραγκιάδης, Ελληνική οικονομία 19ος – 20ός αιώνας. Από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης, Αθήνα, Νεφέλη 2007, σσ. 130-131.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

- α. Κόμμα του Γ. Θεοτόκη
Διαλλακτικό, αντιβενιζελικό κόμμα υπό το Γεώργιο Θεοτόκη. Επιζητούσε να διορθώσει αυτά που θεωρούσε λάθη των Φιλελευθέρων. Συμφωνούσε με την πάση θυσία αύξηση των εξοπλισμών και ζητούσε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους μικροεισοδηματίες. Από το Κίνημα στο Γουδί έως τη συνταγματική κρίση του 1915, είχε μεταξύ των αντιβενιζελικών κομμάτων τη μεγαλύτερη εκλογική βάση και ήταν ο πυρήνας των Αντιβενιζελικών.
- β. Προσωρινή Κυβέρνησις της Κρήτης (1905)
Οργανώθηκε στο Θέρισο μετά το ξέσπασμα της ομώνυμης επανάστασης, με πρόεδρο τον Ελ. Βενιζέλο και υπουργούς τους Κ. Φούμη και Κ. Μάνο. Προέβη στην έκδοση γραμματίων για εσωτερικό πατριωτικό δάνειο 100 χιλιάδων δραχμών, οργάνωσε υπηρεσίες οικονομικών συγκοινωνιών, διοίκησης, τύπωσε γραμματόσημα και εξέδιδε την εφημερίδα «Το Θέρισο».
- γ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής.
Με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης (30 Ιανουαρίου 1923) ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη. Την αποτελούσαν έντεκα μέλη (τέσσερις έλληνες, τέσσερις τούρκοι και τρία μέλη - πολίτες ουδετέρων κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο κρατών) με αρμοδιότητα τον καθορισμό του τρόπου μετανάστευσης των πληθυσμών και της εκτίμησης της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαζίμων. Το 1924 και το 1925 μερίμνησε για την μεταφορά στην Ελλάδα περίπου 200.000 Ελλήνων που παρέμεναν στην Καππαδοκία και γενικότερα στην Κεντρική και Νότια Μικρά Ασία.

ΘΕΜΑ Α2

- α. Σ, β. Λ, γ. Λ, δ. Λ, ε. Σ.

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο Ενότ. 4 σελ. 142 - 143 (όλη)

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο Ενότ. 3 «Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε ... επέκταση λιμανιών κ.α.».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

- α. Σχολικό βιβλίο σελ. 78 - 79 «Παρά την έντονη αντίδραση ... αρχής της δεδηλωμένης το 1875».
Το πρώτο παράθεμα του Ν. Μαρωνίτη «Η εποχή του Γεωργίου Α΄. Πολιτική ανανέωση και αλυτρωτισμός» από το ιστορικό σύγγραμμα Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770 - 2000, τ.5., Αθήνα, από τις εκδόσεις «Ελληνικά Γράμματα, 2003 σ. 14», λειτουργεί συμπληρωματικά της Ιστορικής αφήγησης και επιβεβαιώνει το σκηνικό πολιτικής εκτροπής που επικρατούσε λόγω της συγκεκριμένης ασάφειας ως το 1874.
Ο νέος τότε πολιτικός Χ. Τρικούπης εξαπολύει δριμύ «Κατηγορώ» στην εφημερίδα «Καιροί» με το πύρινο άρθρο του «Τις πταίει;» επιρρίπτοντας ευθύνες για την πολιτική αστάθεια στο θρόνο, διότι έχει συγκεντρώσει «εκ της διαστροφής» του Συντάγματος του 1864 όλη την εξουσία. Σύμφωνα με τον Τρικούπη, ο λαός δε φέρει καμία ευθύνη και δικαιολογημένα είτε θα υποταχθεί στην αυθαιρεσία, είτε θα επαναστατήσει κατά του Γεωργίου Α΄.

Καταλογίζει, φυσικά, ευθύνη στους πολιτικούς της εποχής που με την ανοχή ή την συνεργασία τους υποθάλλουν τη «βασιλική αυταρχικότητα».

- β. Σχολικό βιβλίο σελ. 79 «Η ιδέα ανήκε στον τότε ... κυβερνήσεις πλειοψηφίας». Το πρώτο παράθεμα επιβεβαιώνει ότι άποψη του Τρικούπη ως μόνη λύση στο πρόβλημα της πολιτικής αστάθειας ήταν η επικράτηση του δικομματισμού κατά το πρότυπο της Αγγλίας και ο σχηματισμός κυβερνήσεων πλειοψηφίας. Μόνο με αυτόν τον τρόπο απομακρύνεται ο κίνδυνος της εθνικής επανάστασης. Σχολ. βιβλίο σελ. 79 «Ο βασιλιάς, υπό την πίεση ... τοπίου». Με τον Βασιλικό λόγο που εκφωνήθηκε στην Βουλή, 11 Αυγούστου 1875 (ο οποίος έχει συνταχθεί από τον ίδιο τον Χ. Τρικούπη για λογαριασμό του Βασιλιά Γεωργίου Α΄) ο Βασιλιάς δεσμεύεται ηθικά (όχι συνταγματικά) ότι θα τηρεί την αρχή της δεδηλωμένης. Τονίζει εμμέσως ότι μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν υπέκυπτε στο σφάλμα της παραβίασης του Συντάγματος αφού τηρούσε το «γράμμα του νόμου». Αναγνωρίζει, όμως ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων «των εκλεκτών του Έθνους», δηλαδή των βουλευτών και η εύρυθμη λειτουργία του πολιτεύματος απαιτούν το σεβασμό και του «πνεύματος» του Συντάγματος. Γι' αυτό και δεσμεύεται να σέβεται την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας και να αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μόνο σε πολιτικό που έχει τη «δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους». Καταληκτικά, (ως επίλογος) : σχολ. βιβλίο σελ. 80 «Το διάστημα μεταξύ ... θεμελιώθηκαν».

ΘΕΜΑ Δ1

α. Σχολικό βιβλίο σελ. 25 «Η οριστική αντιμετώπιση ... αδιέξοδο».

Κείμενο Α - Θ. Καλαφάτης, «Η αγροτική οικονομία. Όψεις της αγροτικής ανάπτυξης», Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000, τ.5, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 2003, σ. 72.

α) Οικονομικοί λόγοι

- Το κράτος προσπάθησε να αυξήσει τα δημόσια έσοδα καθώς και τα έσοδα των τραπεζών και των εμπορικών ομάδων.
- Οι εμπορικές ομάδες θα κερδίσουν από την αύξηση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων από τις φυτείες και παράλληλα θα ενισχυθεί ο ρόλος τους σε ό,τι αφορά τη δανειοδότηση των μικροπαραγωγών.
- Το κράτος θα στερηθεί δημόσια γη και έσοδα από την ακαθάριστη παραγωγή, αλλά θα αυξηθούν τα έσοδά του από φόρους και δασμούς (αύξηση αγροτικών προϊόντων, επέκταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων)

β) Κοινωνικοί λόγοι

- Πρόβλημα αποτελούσαν οι καταπατήσεις εθνικών και εκκλησιαστικών κτημάτων, κυρίως στη Πελοπόννησο. Γι' αυτό προωθήθηκε η ιδέα παροχής τεμαχίων γης («λαχίδια») και σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες.
- Η κυβέρνηση Κουμουνδούρου στόχευε με αυτή τη μεταρρύθμιση στην αγροτική και βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας.

Σχολ. βιβλίο, σελ. 25: «Ωστόσο οι στόχοι ήταν αντιφατικοί και στην πραγματικότητα μόνο ο πρώτος επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό βαθμό...».

Σχολ. βιβλίο, σελ. 43 - 44: «Το αποφασιστικό βήμα ... στον αγροτικό χώρο».

Κείμενο Β - Σ. Δ. Πετμεζάς, «Αγροτική οικονομία. Τα όρια του μοντέλου αγροτικής ανάπτυξης του 9ου αιώνα», στο Χ. Χατζηιωσήφ (επιμ.), Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Όψεις πολιτικής και οικονομικής ιστορίας 1900-1940, Αθήνα, Βιβλιόραμα, 2009, σ. 219.

- Αρχικά οι Φιλελεύθεροι αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της εθνικής συνείδησης των χωρικών που θα στελέχωναν το σώμα των οπλιτών στους πολέμους που θα ακολουθούσαν. Επιπλέον, το πρόγραμμα αυτό θα προσέλκυε χριστιανικούς πληθυσμούς στη Βόρεια Ελλάδα. Τα αποτελέσματα ήταν θετικά και ως προς τους δύο στόχους.
- Αρχικά η απαλλοτρίωση προβλεπόταν να γίνει εκούσια και με αργούς ρυθμούς, επειδή όμως ενισχύθηκαν οι ενδοαστικές συγκρούσεις και ο διχασμός, η κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης αποφάσισε να την κάνει υποχρεωτική.

Κείμενο Γ - Α. Φραγκιάδης, Ελληνική οικονομία 19ος – 20ός αιώνας. Από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης, Αθήνα, Νεφέλη 2007, σσ. 130-131.

- Το κράτος αναπαρήγαγε στη Βόρεια Ελλάδα το δοκιμασμένο και επιτυχημένο πρότυπο της Νότιας Ελλάδας που βασιζόταν στη μικρή και οικογενειακού χαρακτήρα ιδιοκτησία. Αυτό το πρότυπο είχε συμβάλει στην ενίσχυση της κρατικής εξουσίας και του πολιτεύματος.
- Με αυτόν τον τρόπο το κράτος νομιμοποιούσε παράλληλα την επικράτησή του στη Βόρεια Ελλάδα.

β. Σχολ. βιβλίο, σελ. 25: «Όσον αφορά στη μεταρρύθμιση του Αλ. Κουμουνδούρου με τις σχετικές ρυθμίσεις οι δικαιούχοι ... ιδιοκτησίας».

Σχολ. βιβλίο, σελ. 44: «Με βάση αυτά ... κρατικού ενδιαφέροντος».

Κείμενο Γ - Α. Φραγκιάδης, Ελληνική οικονομία 19ος – 20ός αιώνας. Από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση της Ευρώπης, Αθήνα, Νεφέλη 2007, σσ. 130-131.

- Η υλοποίηση της αγροτικής μεταρρύθμισης άρχισε από το 1923 και μετά.
- Η γη που μοιράστηκε ανήκε στους Τούρκους και στους Βούλγαρους ανταλλάξιμους αλλά και στους Έλληνες γαιοκτήμονες.

Σχολ. βιβλίο, σελ. 45: «Η αναδιανομή που έγινε ... Ρουμανία κ.λ.π.)».

ΚΡΙΤΙΚΗ

Τα θέματα της Α΄ Ομάδας κρίνονται αναμενόμενα με εξαίρεση το θέμα Β1 που ζητήθηκε και στις Πανελλαδικές του 2015 με τη μορφή ορισμού («Πατριαρχική Επιτροπή»).

Σύγχυση μπορεί να δημιουργηθεί σχετικά με τον τρίτο ορισμό στο Θέμα Α1, καθώς δε διευκρινίζεται χρονολογικά αν πρόκειται για τη Μικτή Επιτροπή (Ανταλλαγής) του 1914 ή του 1923. Σε αυτή την περίπτωση μπορεί να δοθεί προαιρετικά και ο ορισμός για το 1914.

Η Β΄ Ομάδα ερωτήσεων περιλαμβάνει πολύ αναμενόμενα θέματα (Αρχή της Δεδηλωμένης - Αγροτική Μεταρρύθμιση του 1870-71 και 1917). Το θέμα Γ1 ήταν σαφές και δεν πρέπει να δημιουργήσει προβλήματα στους καλά προετοιμασμένους υποψηφίους, καθώς μάλιστα το ένα από τα δύο συνοδευτικά παραθέματα περιλαμβάνεται στο σχολικό εγχειρίδιο.

Το θέμα Δ1, ωστόσο, ήταν πιο απαιτητικό, καθώς χρειαζόταν να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο συνδυασμό θεωρίας και πηγής και στη δομή της απάντησης.

Γενικά, τα θέματα κρίνονται σαφή στη διατύπωσή τους και διαβαθμισμένης δυσκολίας.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Τ. – ΚΑΛΟΧΕΡΗΣ Μ. – ΚΑΤΡΑΚΗ Μ. – ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Ν.